Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 10640/2025
04.03.2026. године
Б е о г р а д

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Драгане Маринковић, председника већа, Зорице Булајић, Ирене Вуковић, Јасмине Симовић и Радославе Мађаров, чланова већа, у парници тужиље АА из ..., чији је пуномоћник Миодраг Цветковић, адвокат из ..., против тужене Општине Алексинац, коју заступа Првобранилаштво Општине Алексинац, ради утврђења и исплате, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж 5500/24 од 02.04.2025. године, у седници одржаној дана 04.03.2026. године, донео је

Р Е Ш Е Њ Е

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж 5500/24 од 02.04.2025. године, као изузетно дозвољеној.

УКИДАЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Нишу Гж 5500/24 од 02.04.2025. године и пресуда Основног суда у Алексинцу П 249/24 од 08.10.2024. године и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

О б р а з л о ж е њ е

Пресудом Основног суда у Алексинцу П 249/24 од 08.10.2024. године, ставом првим изреке, усвојен је тужбени захтев тужиље, па је утврђено да је тужена извршила заузеће на делу непокретности у својини тужиље на парцели кп.бр. .../... КО ..., уписане у лн.бр. ... за КО ... у укупној порвшини од 141м2, те се утврђује право својине у корист тужене Општине Алексинац на делу непокретности на кп.бр. .../... КО ..., уписане у лн.бр. ... за КО ..., у укупној површини од 141м2, у мерама и границама наведеним у овом ставу изреке. Ставом другим изреке, обавезана је тужена да тужиљи на име накнаде за заузети део кп бр. .../... КО ..., у укупној површини од 141м2, исплати износ од укупно 32.430,00 динара, са законском затезном каматом од 08.10.2014. године као дана пресуђења па до коначне исплате. Ставом трећим изреке, обавезана је тужена да тужиљи накнади трошкове парничног поступка у износу од 101.857,00 динара, са законском затезном каматом на износ од 96.760,00 динара, почев од дана извршности пресуде па до коначне исплате.

Пресудом Апелационог суда у Нишу Гж 5500/24 од 02.04.2025. године, одбијена је као неоснована жалба тужене и првостепена пресуда је потврђена.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужена је благовремено изјавила ревизију, због погрешне примене материјалног права, с позивом на члан 404. Закона о парничном поступку.

По оцени Врховног суда, у конкретном случају потребно је уједначавање судске праксе о условима под којима јединица локалне самоуправе одговара за накнаду тржишне вредности земљишта по основу тзв.фактичке експропријације, због чега су испуњени услови из члана 404. став 1. ЗПП, па је одлучено као у ставу првом изреке.

Испитујући побијану пресуду применом члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11 ... 18/20, 10/23-др.закон), Врховни суд је закључио да је ревизија тужене основана.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиља је власник кп.бр. .../... КО ..., пољопривредног земљишта-воћњак 4.класе, површине 591м2. Према налазу и мишљењу судског вештака за област геодезије, ова парцела је у свом југозападном делу оптерећена путем и путним појасом неасфалтираног и некатегорисаног пута кп.бр. ... КО ..., чиме је заузет део парцеле тужиље у укупној површини од 141м2. Пут користи неодређен број лица. Према налазу и мишљењу вештака геодезије, пут има своју трасу на путној парцели кп.бр. ... КО ..., али се као пут фактички користи траса која пролази тужиљином парцелом. Поступак експропријације није спроведен нити је тужиљи исплаћена накнада. Вештачењем преко вештака пољопривредне струке утврђена је тржишна вредност заузетог дела непокретности од 230,00 динара по м2, односно укупно 32.430,00 динара.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су закључили да је тужена применом одредбе члана 58. Устава Републике Србије, члана 1. Протокола 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, члана 10. став 2. Закона о јавној својини, пасивно легитимисана и у обавези да тужиљи накнади тржишну вредност фактички експроприсаног земљишта, будући да је спорни део парцеле постао јавно добро у општој употреби. Наводе тужене да су пут изместили сами мештани и да се не ради о трајном заузећу, другостепени суд је оценио неоснованим, уз образложење да тужена није пружила доказе да су мештани сами изместили пут и тиме заузели део парцеле тужиље.

Основано се ревизијом тужене указује да је овакав закључак нижестепених судова заснован на погрешној примени материјалног права, због чега чињенично стање није потпуно и правилно утврђено.

Право на мирно уживање имовине зајемчено је чланом 58. Устава РС и чланом 1. Протокола 1. уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода. Право својине може бити одузето или ограничено само у јавном интересу утврђеном на основу закона, уз накнаду која не може бити нижа од тржишне, у поступку прописаном законом. Тзв. фактичка експрорпијација постоји када носилац јавне власти, без спроведеног поступка експропријације и без правног основа, фактички одузме непокретност из државине власника, тако што је приведе јавној намени, чиме она постане добро у општој употреби, а услед чега власник трајно губи могућност држања,

коришћења и располагања. У том случају власнику припада право на накнаду тржишне вредности одузете непокретности.

Међутим, претпоставка одговорности јединице локалне самоуправе по овом основу јесте да је управо она, као носилац јавне власти извршила фактичко заузеће непокретности, односно да је непокретност приведена јавној намени њеним радњама или актима-изградњом или изменом трасе пута, његовом категоризацијом, уређењем, одржавањем или обухватањем планским актом. Само постојање фактичког пролаза неодређеног броја лица преко туђег земљишта, не чини то земљиште добром у општој употреби, нити само по себи заснива обавезу јединице локалне самоуправе на накнаду тржишне вредности, ако она то заузеће није извршила нити је пролаз настао њеним радњама.

У конкретном случају, реч је о неасфалтираном некатегорисаном путу. Према налазу и мишљењу вештака, пут има своју трасу на путној парцели кп.бр. ... КО ..., а не постоји плански акт којим би било предвиђено да спорни део парцеле тужиље има намену пута. Тужена је током поступка истицала да до измештања пута преко парцеле тужиље није дошло њеним радњама, већ да су пролаз изместили сами мештани. Ако је фактичко коришћење дела парцеле тужиље као пролаза, последица радњи самих мештана, а не радњи или аката тужене, тада нема фактичке експропријације од стране тужене, па ни њене обавезе да тужиљи накнади тржишну вредност земљишта. У таквој ситуацији тужиљи стоје на располагању средства својинско - правне заштите. Она је могла и може свој део парцеле оградити и право својине штитити на неки други начин, укључујући негаторну тужбу из члана 42. Закона о основама својинскоправних односа против лица која је у праву својине узнемиравају. Поред тога, када постоји уређена траса пута на суседној путној парцели и када планским актима заузети део парцеле није предвиђен као пут, не може се говорити ни о постојању јавног интереса за одузимање непокретности, као нужној претпоставци сваке, па и фактичке експропријације.

Нижестепени судови су, међутим, погрешно расподелили терет доказивања. Сходно члану 228. и члану 231. став 2. ЗПП, на тужиљи је као странци која тврди да има одређено право, терет доказивања чињенице да је управо тужена извршила фактичко заузеће дела њене парцеле, односно да је пут преко њене парцеле изграђен или измештен радњама тужене или да га је тужена привела јавној намени. Другостепени суд је, супротно томе, неосновано терет доказивања пребацио на тужену, налазећи да она није доказала да су мештани сами изместили пут. Због погрешне примене материјалног права, одлучна чињеница-ко је извршио фактичко заузеће дела парцеле тужиље, остала је неутврђена, због чега су обе нижестепене пресуде морале бити укинуте.

Поред тога, ставом првим изреке првостепене пресуде, између осталог, усвојен је и захтев за утврђење да је тужена извршила заузеће дела парцеле тужиље изградњом пута. Према члану 194. став 1. ЗПП, тужбом за утврђење се може тражити да суд утврди само постојање, односно непостојање неког права или правног односа, повреду права личности или истинитост, односно неистиност неке исправе. Утврђење чињеница не може бити предмет тужбеног захтева. Околност да ли је тужена извршила

фактичко заузеће представља претходно, чињенично питање од кога зависи основаност захтева за исплату накнаде, а не самосталан предмет утврђујуће тужбе.

У поновном суђењу првостепени суд ће имати у виду и наведено становиште о недозвољености захтева за утврђење чињеница у смислу члана 194. ЗПП, а затим ће, правилном расподелом терета доказивања, поуздано утврдити да ли је тужена својим радњама или актима извршила фактичко заузеће дела кп.бр. .../... КО ..., односно да ли је измештање пута са трасе на кп.бр. ... КО ... на парцелу тужиље последица радњи тужене или радњи самих мештана, да ли је тужена спорни пролаз категорисала, уређивала, одржавала или планским актом предвидела као пут, па ће у зависности од тако утврђеног чињеничног стања, правилном применом материјалног права поново одлучити о тужбеном захтеву.

На основу члана 416. став 2. ЗПП, одлучено је као у ставу другом изреке.

Председник већа – судија
Драгана Маринковић,с.р.

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић